

בעניין:

יהונתן רבינוביץ
בעצמו
ע"י ב"כ עו"ד יהונתן רבינוביץ
המסגר 6, ת"א
טל: 052-4898046
פקס: 077-3181075

המערער

- נגד -

מדינת ישראל- תביעות עיריית תל אביב
באמצעות פרקליטות המדינה

המשיבה

הודעת ערעור

בהתאם לסעיף 80 (ג) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, מוגשת בזאת הודעת ערעור על החלטת ביהמ"ש המחוזי בתל אביב בתיק 1141-11-21 שניתנה ביום 11.2.22 ע"ע כב' השופט ציון קאפת, לפיה נדחתה בקשתו של המערער לפסיקת פיצויים לאחר שביהמ"ש המחוזי זיכה את המערער זיכוי מוחלט נוכח הסכמת המשיבה.

המדובר בהחלטה מקוממת מעין כמותה לפיה מי שגררו את המערער להליכים משפטיים, במשך למעלה משלוש שנים, לשם הוכחת חפותו, ולא בחלו להכפיש שוב ושב את המערער ולעמוד על כך כי טענות המערער אודות התנהלות עבריינית חמורה ביותר של פקח החניה מטעם עיריית תל אביב, כמו גם התעלמות מדיניות האכיפה של עיריית תל אביב אינן נכונות, לא ישאו בהוצאותיו הרבות של המערער, נוכח ניהול התיק שכלל דיונים רבים והליכים רבים ובכך למעשה ביהמ"ש קמא שולח מסר ברור לכלל האזרחים לפיו עדיף להם לשאת בהרשעת שווא ולשלם דו"ח כוזב שחוטא לאמת ולמדיניות האכיפה של עיריית תל אביב, היות וסך הקנס בגינו הינו 250 ₪ על פני גילוי האמת, ההתנהלות העבריינית של פקח החניה, וההתנהלות המקוממת של עיריית תל אביב לפיה היא אינה מוכנה לכבד את מדיניות האכיפה שלה עצמה.

המדובר במקרה מובהק בו, בכל בכבוד הראוי, בימ"ש קמא קיבל את נימוקי המשיבה ביחס לדחיית בקשת המערער לפסיקת הוצאות כאשר יש בנימוקים אלו של המשיבה כדי להוסיף חטא על פשע וסופו העברת מסר ברור למערער כמו גם ליתר אזרחי המדינה כי אל להם לנהל תיקים ולחשוף את האמת, כי

ממילא גם אם יזוכו זיכוי מלא, ביהמ"ש לא יפסוק להם כל פיצוי בגין כלל ההליכים המשפטיים אשר הם נאלצו לנהל והעלויות הכספיות העצומות שנגרמו, למול הרשעת השווא ותשלום קנס בשיעור של מספר מאות שקלים ובמקרה זה 250 ₪.

מקרה זה מוכיח היטב את המסר היוצא מביהמ"ש ומרשויות התביעה לפיו אל לו לאזרח לעמוד חפותו ולנהל משפט לשם כך, שכן ניהול המשפט, והוכחת האמת ומניעת הרשעת שווא, תגרום לו לעלויות פי כמה וכמה יותר גבוהות מהודעת שווא באשמה ותשלום הקנס, היות וממלא, כפי שמתחוויר במקרה זה, ביהמ"ש הלכה למעשה ישית את הוצאות ניהול המשפט על הנאשם עצמו אשר זוכה.

להלן נספחי הערעור:

- נספח 1 – בקשת ההוצאות
- נספח 2 - תגובת המשיבה
- נספח 3 - החלטת ביהמ"ש נשוא ערעור זה
- נספח 4 - הודעת הערעור בפני בימ"ש קמא לרבות כלל נספחיו
- נספח 5 –הכרעת דין מתוקנת של ביהמ"ש לעניינים מקומיים
- נספח 6 – פרוטוקול הדיון בערעור בפני ביהמ"ש קמא
- נספח 7 – הודעת המשיבה על הסכמתה לקבלת הערעור

נימוקי הערעור:

1. ביום 9.9.21 החליט ביהמ"ש לעניינים מקומיים בתל- אביב, כב' השופטת עדי יעקובוביץ, בתיק 73403-10-18, להרשיע את המערער בעבירה של חניית כלי רכב בדמות קטנוע על גבי המדרכה כאשר נותר מעבר של 130 ס"מ לפחות על המדרכה, בניגוד לסעיף 6(ד)(א2) לחוק עזר לת"א-יפו (העמדת רכב וחנייתו), התשמ"ד 1983.
2. ביום 29.9.21 ניתן גזר דינו של ביהמ"ש לעניינים מקומיים לפיו נגזר על המערער קנס בשיעור של 250 ₪.
3. על הערכת דין זו הוגש ערעור לביהמ"ש המחוזי בתל- אביב, תיק 1141-11-21. (להלן: "בימ"ש קמא")
4. ביום 2.1.22 התקיים דיון בערעור בפני ביהמ"ש קמא.

5. בסיום הדיון ניתנה החלטה ע"י בימ"ש קמא לפיו "נדחה למתן פסק דין". ברם, לא צויין בפרוטוקול הדיון כי בימ"ש קמא פנה למשיבה וביקש כי תשקול את עמדה, אחרת ינתן פסק דין שמאוד לא טוב עבורה. כעבור יומיים הודיעה המשיבה לביהמ"ש כי היא מסכימה לקבל את ערעור המערער. לנוכח האמור.
6. ביום 4.1.22 ניתן פסק דין ע"י בימ"ש קמא לפיו הוא מזכה את המערער.
7. המערער הגיש בקשה לפסיקת הוצאותיו נוכח התנהלותה השערורייתית של המשיבה, אשר גרמה לו לנהל הליכים ודיונים רבים במשך 3 שנים על מנת להוכיח את חפותו ואף להוכיח כי התנהלות הפקח אשר רשם את הדו"ח היתה התנהלות עבריינית של ממש, כמו גם התנהלותה הבלתי מתקבלת על הדעת של המשיבה- מחלקת התביעות בעיריית תל אביב אשר בחרה לעמוד על דעתה לפיה לא קיים נוהל אכיפה של עיריית תל אביב ביחס לחניית קטנועים על גבי מדרכה, חרף מסמך רשמי ועדות מטעם הגורם הרשמי בעיריית תל אביב אשר עמד מפורשות על קיומו של הנוהל.
8. היות וכל נימוקי הערעור ונספחיו מצורפים לערעור זה, המערער לא יחזור עליהם כאן, ברם, התעמקות בפרטי הפרשה מעלה התנהלות עבריינית של ממש על ידי פקח החניה אשר הבחין כי התמרור שהוצב בסמוך למקום בו חנה קטנועו של המערער פגום לחלוטין, אזי הוא צילם בנפרד את קטנועו של המערער, וצילם תמרור תקין אשר נמצא במקום אחר לגמרי.
9. עמדת המשיבה לאורך כל ההליך וגם בפני ערכאת הערעור היתה כי התמרור בסמוך למקום בו חנה קטנועו של המערער היה תקין.
10. בנוסף, למרבה התדהמה עמדת המשיבה, מחלקת התביעות בעיריית תל אביב היתה ונותרה לאורך כל הדרך, גם בפני ערכאת הערעור, כי אין כל נפקות לקיומו של התמרור ואין זה משנה כלל אם היה תקין או לא היות ובכל מקרה ובכל מצב אסור לקטנוע להחנות על המדרכה בתחום עיריית תל-אביב.
11. המערער כאמור לעיל, ציין "למרבה התדהמה" היות והמערער קיבל תשובה לבקשה בעניין מדיניות האכיפה של חניית קטנועים על גבי המדרכה, כי זה לא נאכף אלא אם מתקיימים אחד משני תנאים: קיומו של תמרור או אי הותרת מרווח של 1.30 מטרים להולכי רגל.
12. לא זו אף זו, המערער זימן לעדות את עורכת המסמך ובאמצעותה הגישו והיא חזרה על האמור.
13. ועדין, בסיכומיה המשיבה עמדה על כך שלא קיים נוהל כזה.
14. ושוב בערעור, המשיבה עמדה על כך שלא קיים נוהל כזה.

15. כאמור כלל הפרשה שברורה הצריך דיונים רבים, בקשות רבות שנמשכו כשלוש שנים, נדרשו משאבים רבים מאוד אותם השקיע המערער על מנת לחשוף את האמת, את ההתנהלות השערורייתית של הפקח כמו גם של מחלקת התביעות בעיריית תל-אביב.
16. המערער פירט בבקשת הפיצויים את כלל הדיונים ובקשות בהם הוא נאלץ להשקיע זמן רב מאוד, וכפועל יוצא מכך משאב שמשמעותו עלויות כספיות רבות. המבקש עתר לפסיקת פיצויים בגובה של 66000 ₪.
17. התנהלותה השערורייתית של המשיבה- מחלקת התביעות בעיריית תל אביב נמשכה במלוא העוצמה, בתגובתה לבקשת הפיצויים בתשובה לבקשת לפסיקת הפיצויים ציינה המשיבה. בעזות מצח שאין לה גבול ציינה המשיבה כי עצם הסכמתה לקבל את הערעור אינה אומרת כלל כי היא מסכימה לקבל את טענות המערער בערעור.
18. אין זילות חמורה יותר להוראות החוק והדין למשמע טענה מעיין זו. כאמור מחד המשיבה מסרה לביהמ"ש כי היא מסכימה לקבל את ערעור המערער ומאידך, היא משיבה לביהמ"ש ביחס לבקשת הפיצויים כי כלל אינה מסכימה טענות המערער בערעור – "המשיבה לא שינתה את עמדתה לאורך כל ההליך המשפטי ועודנה סבורה כי טענותיו של המערער שגויות" – ראו סעיפים 2,3 לתשובת המשיבה.
19. היעלה על הדעת שרשות מנהלית תתנהל כך???
20. ככל שהרשות המנהלית סבורה כי הצדק עימה עליה להמתין להכרעת ביהמ"ש ולא לדבר בשני קולות, מחד להסכים עם כלל טענותיו של הצד השני ומשכך להסכים לזיכוי ומצד שני לחזור ולטעון כי כלל אינה מסכימה עם טענות הצד השני והחלטת הזיכוי.
21. מה משמעותו של זיכוי מלא שנפסק ע"י ביהמ"ש?, זאת לנוכח הודעת המשיבה על כך שהיא מקבלת את ערעור המערער, ומאידך טוענת שמבחינתה אין שום משמעות לאותו זיכוי.
22. לא זו אף זו, בהמשך הגדילה לעשות המשיבה- מחלקת התביעות בעיריית תל-אביב עת ציינה כי היות והיה מדובר רק בעבירת חניה שהקנס בגינה עומד על 250 ₪, והיא עבירה קלה ביותר, הרי שלא מגיע למערער כל פיצוי כל שכן נוכח הרשעתו ע"י ביהמ"ש לעניינים מקומיים.
23. הנימוק השערורייתי הנוסף הינה כי המערער הוא זה שגרם להתמשכות ההליכים בפני שהחליט לנהל את התיק וכן כי המערער הוא עו"ד במקצועו שייצג את עצמו, ומכן שאין הוא זכאי לכל פיצוי.

24. בית משפט קמא נתן החלטתו ביום 11.2.21 לפיו הוא דוחה את בקשת המערער, שנימוקיו בתמצית הינן כדלקמן:

- לא הוכח שלא היה יסוד לרישום הודעת הקנס.
- סוג העבירה והיות המבקש עו"ד.

25. כאמור, ביום 4.1.22 ניתן פסק דינו של ביהמ"ש קמא לפיו הוא מזכה את המערער. המדובר בזיכוי המלא של המערער, נוכח קבלת כלל טענות הערעור ע"י המשיבה.

26. כאמור, המערער נאלץ להשקיע עשרות רבות של שעות עבודה, ימי דיונים מלאים, בקשות, תגובות הכל כפי שפורט בבקשת המבקש ולהלן:

27. להלן יפורטו מועדי הדיונים בפני ביהמ"ש קמא, הבקשות כפועל יוצא מכך ההוצאות שנגרמו למבקש כפי שפורטו בבקשת המבקש:

- * לימוד התיק 4000 ₪.
- * דיון מיום 28.4.19 – דיון מענה לכתב האישום -3000 ₪.
- * דיון מיום 14.7.21- דיון הוכחות – 5000 ₪.
- * דיון מיום 18.2.21 –דיון הוכחות – 5000 ש"ח.
- * דיון מיום 12.7.21 – דיון הוכחות – 5000 ש"ח.
- * דיון מיום 9.9.21 –דיון סיכומים – 5000 ₪.
- * בקשה לקבלת חומרי חקירה מיום 27.1.19 – 2000 ש"ח
- * בקשה חוזרת לקבלת חומרי חקירה מיום 14.2.21 – 2000 ש"ח
- * בקשה לקבלת חומרים לפי סעיף 108 לחסד"פ מיום 7.4.19 – 2000 ש"ח
- * בקשה חוזרת לקבלת חומרים לפי סעיף 108 לחסד"פ מיום 5.5.19 – 2000 ש"ח
- * תגובה להודעת המאשימה מיום 14.8.19 –2000 ש"ח
- * בקשה לקיום הצו לפי סעיף 108 מיום 17.9.19 – 2000 ש"ח
- * בקשה לקבלת חומרים לפי סעיף 108 לחסד"פ מיום 26.11.19 – 2000 ש"ח
- * תגובה להחלטת ביהמ"ש מיום 8.12.19 – 2000 ש"ח
- * בקשה לקבלת חומרי חקירה מיום 23.2.21 – 2000 ש"ח
- * בקשה להורות לתביעה לקיים את החלטת ביהמ"ש מיום 3.3.21 – 2000 ש"ח
- * תגובה להתנגדות המאשימה לקבלת חוות הדעת מיום 4.7.21 – 2000 ש"ח

* בקשה לזימון עדה מעיריית ת"א, לשם הגשת מכתבה בעניין חופש המידע, מיום 5.7.21 – 2000

ש"ח

* הגשת טיעונים לעונש – 4000 ₪.

* באשר להליכים שהתנהלו בפני ביהמ"ש נכבד זה, ביחס לערעור:

* הגשת ערעור – 5000 ₪.

* דיון מיום 2.1.22 – 6000 ₪.

28. כאמור המערער ייצג את עצמו נוכח מקצועו כעורך דין.

29. היעלה על הדעת כי עצם העובדה שהמערער עורך דין וששה שימוש בידע מקצועי אותו למד במשך שנים רבות ובנסיון שצבר במשך שנים רבות על מנת להגן על עצמו (במקרה זה בפני הרשעת שווא) תיהיה הסיבה שבגינה הוא לא יהיה זכאי לפיצוי אשר ישקף את ההוצאות הרבות ביותר שנגרמו לו כתוצאה מהתנהלותה של המשיבה?

30. לא זו אף זו, כל אזרח שאינו עו"ד ויאלץ לשכור את שירותיו של עורך דין על מנת להתמודד עם אותם הליכים משפטיים כדי לא יגרם לו עוול בלתי נסבל של הרשעת שווא, וכתוצאה מכך יצטרך לשאת בעלויות של עשרות רבות של אלפי שקלים, כי אז לשיטת ביהמ"ש קמא הוא כן יהיה זכאי לפיצוי אשר ישקף את החזר הוצאותיו?

31. ואם נאמר שלא זה ולא זה יהיו זכאים לפיצוי אשר ישקף את החזר הוצאותיהם, כי אז המסר שיוצא מביהמ"ש ברור, אל לו לאזרח לעמוד על גילוי האמת והצדק, אל לו לאזרח להלחם על חפותו, ויש לקבל את עמדת המשיבה כי היות והמדובר בסך הכל בקנסות של כמה מאות שקלים על האזרח לשלם מיד ולא להגיע כלל לבית המשפט, כי אחרת העלויות שבהן הוא ישא היו פי כמה יותר גבוהות מאשר תשלום הקנס ואם כך – הנה אנו מקבלים מכונה משומנת היוצרת הרשיות שווא.

32. ומעבר לכל האמור גם הוראות החוק המתייחסות למצב דברים זה, קובעות כי עו"ד המייצג את עצמו זכאי הוא שייכללו בשומה ההוצאות שהיה מקבל אילו העסיק עורך דין.

33. היינו, יש להתייחס לייצוג זה כאל כל ייצוג אחר של נאשם, על כלל המשמעויות שיש לדבר מבחינת זכאותו של עו"ד לקבלת שכר טרחה עבור עבודתו.

34. וראו לענין זה סעיפים 151-153 ל תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018:

תכלית ההוצאות

151. (א) חיוב בעל דין בתשלום הוצאות נועד לשפות את בעל הדין שכנגד על הוצאותיו בהליך בהתחשב בתוצאותיו, במשאבים שנדרשו לניהולו ובהתנהלות בעלי הדין.

(ב) החלטת בית המשפט בעניין פסיקת ההוצאות ושיעורן תבטא את האיזון הראוי שבין הבטחת זכות הגישה לערכאות, הגנה על זכות הקניין של הפרט ושמירה על שוויון בין בעלי הדין.

(ג) סבר בית המשפט שבעל דין עשה שימוש לרעה בהליכי משפט או לא מילא אחר תקנות אלה, רשאי הוא לחייבו בהוצאות לטובת הנפגע או לטובת אוצר המדינה ובנסיבות מיוחדות אף את בא כוחו.

פסיקת הוצאות

152. בתום הדיון יפסוק בית המשפט הוצאות סבירות והוגנות, זולת אם מצא שקיימים טעמים מיוחדים שלא לחייב בהוצאות כאמור.

שיעור ההוצאות

153. (א) סכום שכר טרחת עורך דין שיפסוק בית המשפט לטובת בעל הדין שזכה בהליך, בכפוף לאמור בתקנת משנה (ג), לא יפחת מן התעריף שנקבע לעניין שכר טרחת עורך דין בכללי לשכת עורכי הדין (התעריף המינימלי המומלץ), התש"ס-2000, זולת אם הורה בית המשפט, מטעמים מיוחדים, על תשלום סכום נמוך יותר מהסכום האמור.

(ב) בית המשפט יכול בשכר טרחת עורך הדין, סכום השווה למס ערך מוסף מקום שבו הזוכה שילם או מחויב לשלם מס ערך מוסף לעורך דינו, זולת אם סבר כי הזוכה רשאי לנכות את מס התשומות בשכר טרחת עורך דינו, ובלבד שלא יפסוק סכום כאמור כרכיב נפרד.

(ג) בקביעת שיעור ההוצאות יתחשב בית המשפט, בין השאר, בשווי הסעד שנפסק וביחס שבינו לבין הסכום שנתבע, בדרך שבה ניהלו בעלי הדין את הדיון, במורכבות ההליך, בהשקעת המשאבים בהכנתו ובניהולו ובסכום ההוצאות שהתבקש.

(ד) בהחלטה יפרט בית המשפט את השיקולים שהנחו אותו בקביעת שיעור ההוצאות.

35. וכן ראו ס. 116 תקנות בית הדין לעבודה (סדרי דין), תשנ"ב-1991:

"עורך דין שהוא בעל דין וטוען לעצמו, הוא גופו או באמצעות משרדו, ונפסקו לו הוצאות, זכאי הוא שייכללו בשומה ההוצאות שהיה מקבל אילו העסיק עורך דין."

36. יש לציין ולהדגיש, כי הסכומים שפורטו לעיל מייצגים שכ"ט שאף נמוך מהשכ"ט הראלי עבור ייצוג בהליכים אשר פורטו לעיל- דיון מענה, דיוני הוכחות, דיון סיכומים, הגשת בקשות שונות ביחס לקבלת חומרי חקירה ואחרות וכן הגשת טיעונים לעונש.

37. בעניין זה אין למבקש אלא להפנות לנימוקים ולהחלטה המנומקת והמפורטת בדיוק בעניין זה של כב' הרשם יגאל מרזל אשר פסק כי כעניין שבעקרון, וכנקודת מוצא, יש לפסוק לבעל הדין שזכה בדינו הוצאות ריאליות, כלומר ההוצאות שהוציא בפועל או שהתחייב להוציא.

38. אומנם שם המדובר בהליכים אזרחיים, ברם, בעניין זה של הוצאות משפט לרבות שכ"ט עו"ד, אין ולא צריכה להיות כל משמעות לטיב ההליכים, שכן בשניהם יש צורך בייצוג מקצועי של עו"ד ובשניהם הלקוח צריך לממן ולשלם את שכר-טרחתו של העו"ד.

39. ראו בבג"ץ 891/05 וע"א 2617/00 תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ ומחצבות כנרת נ' הרשות המוסכמת למתן רשיונות יבוא-משרד התעשייה המסחר ואח' והועדה המקומית לתכנון ולבניה של נצרת עילית (30.6.2005) וכך נאמר:

"נקודות איזון שונות בין הזכויות והאינטרסים השונים עליהם עמדתי יכולות להוביל לגישות שונות באשר לשאלה מהו שיעור ההוצאות שיש לפסוק לחובת בעל הדין שהפסיד בדינו. כעניין שבעקרון, נראה כי קיימות בנדון שתי גישות עיקריות: הגישה האחת הנה גישת ההוצאות ה"ריאליות". על פי גישה זו, בעל דין שניהל הליך משפטי והפסיד בו, חייב לשאת בהוצאות שהוציא הצד שכנגד בפועל ללא קשר לשיעורן. עליו לשאת בהוצאות ניהול ההליך כולו ובכלל זה שכר טרחת עורך הדין של הצד שזכה, יהא שיעורם אשר יהא. גישה זו מבוססת לכאורה על תחושת הצדק ולפיה אין זה מוצדק כי מי שזכה בהליך יצא בחסרון כיס (ראו זילברטל, לעיל, בעמ' 394). בגישה זו יש משום הרתעת מתדיינים במקרים מסוימים מניהול הליכי סרק ובזבוז זמן שיפוטי יקר. היא מניחה יחס חוקתי ראוי לזכות הקניין של בעל הדין שזכה בדין (ראו עוד ש' לוי, תורת הפרוצדורה האזרחית – מבוא ועקרונות יסוד (1999) 26-27). מטרתה למנוע מצב בו אכיפת הזכות תוך שמירה על שלטון החוק אינה משתלמת (השוו Lindell לעיל, בעמ' 163). אולם, לגישה זו חסרונות משלה. יש חשש כי חיוב במלוא ההוצאות יצור אי שוויון בלתי מוצדק כלפי בעל הדין שאינו בעל יכולת כלכלית מספקת כמו גם הרתעת יתר של מתדיין זה, שירא מפני חיובו במלוא ההוצאות של יריבו העשיר ממנו, הוצאות שיהיו מטבע הדברים גבוהות אף יותר. זאת ועוד: קיים חשש כי בסופו של יום יהיה בחיוב בהוצאות "ריאליות" בכדי לייקר ללא צורך את עלות ההליכים המשפטיים, ובלשונו של השופט מ' לנדוי, "אינפלציה זוחלת זו שבאה לכאורה להיטיב עם המתדיין, אשר זכה, תנקום בסופו של דבר בציבור כולו על ידי הייקור הרב של ההליכים בבית המשפט" (ראו ע"א 621/68 גוטמן ובנין חברה לביטוח בע"מ נ' הילל, פ"ד כג(1) 305, 308). על רקע זה אף הובעה ביקורת רבה על הדין האנגלי, בו קיימת סמכות וקיים נוהג לפסוק הוצאות בפועל שהן למעשה שיפוי על ההוצאות ("indemnity costs" – ראו Andrews, לעיל, בעמ' 831 ואילך). על פי

הביקורת, עלות ההליכים והוצאות המשפט הנפסקים בדרך זו גבוהים מדי ויש לפעול לרפורמה בתחום זה תוך הטלת מגבלות על סכומי ההוצאות הנפסקים (ראו ד"ח הלורד Woolf בנדון, A.A.S. Zuckerman, "Lord Access to Justice – Final Report (1996) בעמ' 78; כן ראו Lord Woolf's Access to Justice: Plus ça change...", 59 Modern.L.Rev. (1996) 773).

הגישה האחרת לעניין שיעור ההוצאות הינה כי הגם שבעל הדין שהפסיד במשפט חייב לשאת בהוצאות בעל הדין שניצח, אין בכך כדי להביא לחיוב במלוא ההוצאות שהוצאו בפועל אלא שיש כעניין שבעקרון לפסוק שיעור נמוך מהן. ביסוד גישה זו מונח הרעיון לפיו יש למנוע הרתעת יתר של בעלי הדין תוך שמירה על שוויון ביניהם (השוו ע"א 647/79 עיוון נ' פקיד השומה, פ"ד לה(4) 645). היא נותנת משקל כבד לזכות הגישה לערכאות. יש בגישה זו גם כדי למנוע התעשרות שלא לצורך של בעל הדין שזכה בדינו – או של עורך דינו – על יסוד פסיקת הוצאות מוגזמת שאינה נדרשת (ראו ע"א 541/63 רכס נ' הרצברג, פ"ד יח(1) 120, 128). היא מונעת ראיית ההליך המשפטי כ"הימור". בה בעת, אף גישה זו מעוררת קשיים לא מבוטלים. כך, שכן יש מידה מסוימת של חוסר צדק בכך שבעל דין שזכה בדינו לא יזכה למלוא הוצאותיו. יש בכך פגיעה בזכות הקניין שלו. שלטון החוק ואכיפת החוק עלולים לצאת נפגעים. פסיקת הוצאות חלקיות מהווה אפוא תמריץ לניהול הליכי משפט והיא יכולה לעודד הליכי סרק או ניהול בלתי ראוי של ההליך. יש בה אף ממד של אי ודאות שעה שבעל הדין אינו יכול לצפות את שיעור ההוצאות לו יזכה אם ינצח במשפט, וממילא אינו יכול לכלכל את צעדיו בצורה מושכלת דיה.

השיעור הראוי של הוצאות המשפט

מהי לפיכך הגישה הראויה בעניין זה? תשובתי לשאלה היא זו: כעניין שבעקרון, וכנקודת מוצא, יש לפסוק לבעל הדין שזכה בדינו הוצאות ריאליות, כלומר ההוצאות שהוציא בפועל או שהתחייב להוציא. יחד עם זאת, זוהי נקודת מוצא בלבד. אין היא נקודת סיום, שכן על היושב בדין לבחון את שיעור ההוצאות הנטען ולבדוק אם המדובר בהוצאות סבירות, מידתיות והכרחיות לניהול ההליך בהתחשב בכלל נסיבות העניין. שכר הטרחה וההוצאות שהוצאו בפועל הן אפוא נתון רלבנטי במסגרת פסיקת ההוצאות אולם לא נתון בלעדי (השוו ע"א 9535/04 סיעת "ביאליק 10" נ' סיעת "יש עתיד לביאליק (טרם פורסם)). הוצאות המשפט אינן פרס או בונוס לצד הזוכה אלא החזר הוצאות נדרשות וראויות בהליך (השוו Crains הנ"ל, בעמ' 488). לפיכך, אין בהכרח לשפות על כל

הוצאה שהוצאה בפועל אם אין היא הכרחית לניהול ההליך וכל יסודה הוא בזהירות יתר של בעל הדין (השוו *Rechberger הנ"ל*, בעמ' 71). ההוצאות צריכות להיות פרופורציונליות להליך עצמו ומהותו שכן בכך יש כדי למנוע הטלת עלות יתר על המפסיד להליך כמו גם עידוד ניהול הליך ראוי על ידי הזוכה (השוו *Lownds v Home Office*, [2002] 1 W.L.R. 2450, הלורד Woolf). פסיקת ההוצאות ושכר הטרחה מבוססת היא אפוא על הפעלת שיקול דעת אובייקטיבי בכל מקרה על פי נסיבותיו.

ביסוד גישתי זו, לפיה יש לפסוק הוצאות משפט ריאליות בכפוף להיותן סבירות הכרחיות ומידתיות, מונחים טעמים מספר: ראשית, אליבא דידך, כלל מעין זה משקף שילוב ראוי בין שתי הגישות האמורות ויש בו כדי לממש את היתרונות הגלומים בשתי הגישות תוך מזעור של החסרונות שבהן. נקודת המוצא לפיה ההוצאות שיפסקו יהיו הוצאות ריאליות מקדמת את הצדק כלפי הצד שזכה בדינו ויש בה כדי לשמור על קניינו כמו גם לקדם במידה מסוימת ניהול יעיל של הליכי אמת בבתי המשפט. יחד עם זאת, הכפפת נקודת מוצא זו לדרישות של סבירות, הכרחיות ומידתיות בהתחשב בכלל נסיבות העניין, באה למנוע מצב בו ההוצאות שיוטלו יהיו גבוהות יתר על המידה תוך הרתעת יתר של בעלי הדין, יצירת חוסר שוויון, ייקור מיותר של ההליכים המשפטיים ופגיעה בזכות הגישה לערכאות. שנית, לשון התקנות אינה קובעת אמנם את שיעור ההוצאות שיש לפסוק אולם הן בתקנה 512 והן בתקנה 513 יש יסוד לרעיון לפיו אין הכרח כי שיעור ההוצאות שיפסק יהיה תמיד השיעור המלא. כך, תקנה 512(א) מפנה את היושב בדין לשיעור שכר הטרחה המינימלי הקבוע בכללי לשכת עורכי הדין; תקנה 513(2) קובעת כי שיעור ההוצאות שיפסק יהא ההוצאות שהוצאו בפועל "אם היה סבור שהוצאות המשפט האמורות היו סבירות ודרושות לניהול המשפט".

שלישית, נדמה כי פסיקת בית משפט זה לאורך השנים תומכת להלכה בכלל זה. בע"א 541/63 הנ"ל ציין השופט ברנזון כי "בהיעדר סיבה מיוחדת שתצדיק אי פסיקת הוצאות או פסיקת הוצאות מופחתות לבעל דין שזכה במשפט, מן הראוי לפסוק לו הוצאות מלאות שלא יגרמו לו חסרון כיס" (שם, בעמ' 127). על גישה זו חזרו בפסקי דין נוספים (ראו ע"א 208/66 בנק הפועלים בע"מ נ' עזבון מוחמד קלי, פ"ד (4) 169, 170; ע"א 600/67 פקיד השומה חיפה נ' ברגר, פ"ד (2) 490, 491; ע"א 300/77 רוזנר ואח' נ' בניני ט.ל.מ. חברה לבניין בע"מ, פ"ד (3) 682, 689; ע"א 3769/97 דהן שמעון (פסול דין) נ' אביבה דני, פ"ד (5) 581, 598). בה בעת, הוכפף עקרון יסוד זה לאמת המידה של

סבירות. בתחילה על יסוד ההנחה כי התעריף המינימלי של לשכת עורכי הדין מהווה הוא אמת מידה לסבירות ההוצאות (ראו ע"א 309/59 חברת מפעלי מים בע"מ נ' פישוב, פ"ד יד(2) 1121, 1140-1142; ע"א 600/67 הנ"ל, בעמ' 491; ע"א 403/78 חברת מבני תעשייה בע"מ נ' אורנשטיין, פ"ד לג(1) 105, 108) אולם בהמשך הובעו ספקות לגבי היות התעריף המינימלי משום אמת מידה ראויה לבחינת סבירות ההוצאות. (ע"א 309/59 הנ"ל, בעמ' 1138; השוו ע"א 77/85 חברת החשמל מחוז ירושלים בע"מ נ' חברת החשמל לישראל, פ"ד לט(2) 592; י' סביר, "שכ"ט עו"ד ויציאות בבית המשפט – גישה חדשה", הפרקליט כח (1972) 477). צויין גביה, כי "[ה]מדובר ברף תחתון ודומה שמזה שנים הוא חסר משמעות בחיי המעשה" (ראו ע"א 9535/04 הנ"ל). לבסוף יצויין, כי מעמדו של התעריף המינימלי כיום הנו בגדר המלצה בלבד, וממילא נחלש כוחה של ההפניה בתקנה 512(א) לעניין זה (ראו סעיף 81 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א – 1961 כפי תיקונו בתשנ"ג; כללי לשכת עורכי הדין (התעריף המינימלי המומלץ), התש"ס – 2000). הפועל היוצא מפסיקה זו, ומהחלשת מעמדו של התעריף המינימלי, הנה כי נקודת המוצא בפסיקת הוצאות צריך שתהא ההוצאות שהוצאו בפועל על ידי בעל הדין – שלא יצא בחסרון כיס (השוו הנחיית נשיא בית המשפט העליון מיום 6.2.1998, פ"ד נא (1) 1). עמד על כך השופט ש' לוי בציינו כי

"אין ספק שבעבר השתרשו, במקרים מסויימים, נהגים לפסוק לבעל דין רק חלק קטן מן השכר שאלו שילמו לפרקליטיהם ויצא בעל הדין שזכה בדין נפסד. סבור אני כי הגיעה השעה להשתחרר מנהגים אלה ושיש לפסוק לבעלי הדין שזכו בדינם את השכר הראוי להם בהתחשב בכל הנסיבות, גם אם במקרים מסויימים הוא עולה על התעריף המינימלי" (ראו ע"א 611/89 דרוקר זכריה חברה קבלנית נ' נחמיאס, פ"ד מו(2) 60, 68; ע"א 27/81 מודול חברה להנדסה מכנית בע"מ נ' אימקו תעשיות בע"מ, פ"ד לז(1) 211, 213).

ההוצאות שיש לפסוק על דרך הכלל הן אפוא הוצאות "ריאליות". יחד עם זאת, הוצאות אלו צריכות להיות סבירות. אין סבירות זו שקולה עוד בהכרח לתעריף המינימלי שבכללי לשכת עורכי הדין.

טעם רביעי למסקנתי זו היא העובדה כי זהו הכלל הרווח לעניין שיעור ההוצאות בשיטות משפט רבות בהן הכלל הנו כי המפסיד נושא בהוצאות הזוכה. אף בהן נקבע כי נקודת המוצא הנה כי שיעור ההוצאות שיפסק יהיה ההוצאות שהוצאו בפועל ובלבד שהן סבירות, הכרחיות ומידתיות לנסיבות המקרה (ראו 51-52 (Peter Hurst, Civil Costs (2nd. Ed. 1995)). כך המצב בשוודיה (ראו Ginsburg & Bruzelius, לעיל, בעמ' 369); בדנמרק (ראו Peter Fogh & Frants

Dalgaard-Knudsen, "Denmark" in International Civil Procedure (Campbell & Crains, eds. 1995) 75, 115; באוסטרליה (ראו Crains לעיל, בעמ' 488); באוסטריה (Walter Rechberger, "Austria" in International Encyclopedia of Laws – Civil Procedure (1996) 70) ובדרום אפריקה (Roshana Kelbrick, "South Africa" in International Encyclopedia of Laws – Civil Procedure (1996) 98). אפילו בדין האנגלי, הנוקשה בגישתו לעניין הוצאות ריאליות, יש הכרה בסוג הוצאות שהן ריאליות אמנם באופיין אולם חייב שתהיינה בה בעת סבירות ופרופורציונליות ("standard costs" - ראו Andrews לעיל, בעמ' 830). הנה כי כן, אף הדין ההשוואתי תומך במסקנה זו. הנה כי כן, הכלל הראוי הוא כי הוצאות המשפט שיפסקו יהיו אלו שהוצאו בפועל ובלבד שהן סבירות, הכרחיות ומידתיות בהתאם לנסיבות המקרה.

הוצאות סבירות, הכרחיות ומידתיות – מהן?

קיימות גישות שונות באשר לקביעה אימתי שיעור ההוצאות בנסיבות מקרה מסויים יהא סביר, הכרחי ומידתי. דרך אחת היא על ידי קביעה מפורשת בחוק החרות מהם שיעורים סבירים של שכר טרחה והוצאות, כאשר בעל דין הבוחר להוציא מעל לסכום נקוב זה, עושה כן על אחריותו ולא יזכה לשיפוי על הוצאות אלו מן הצד שכנגד אף אם ניצח במשפט. זוהי למשל הגישה הנוהגת בגרמניה, בה קבועים שיעורי מקסימום של הוצאות משפט בדין (ראו Murray & Sturmer לעיל, בעמ' 346-347). אולם, לא זו הדרך בה בחר מחוקק המשנה בישראל. בדין הישראלי נוהגת אפוא דרך שניה שעל פיה מוקנה ליושב בדין שיקול דעת לבחון אימתי ההוצאות הריאליות המתבקשות אינן סבירות, הכרחיות או מידתיות להליך ובהתאם להפחיתן. מהם העקרונות המנחים שיקול דעת זה?

ניסיון לקבוע מסמרות בעניין זה לא יצלח, נוכח ריבוי המקרים והנסיבות שניתן להעלות על הדעת כמו גם אלו שמציאות החיים צופנת לה בחיק העתיד. יחד עם זאת, הן בלשון התקנות, הן בפסיקת בתי המשפט והן בדין ההשוואתי (ראו למשל Halsbury's Laws of England (Vol. 10, 4th. (Ed) pp. 21-22), ניתן למצוא קווים מנחים ושיקולים שניתן לשקול, בין יתר השיקולים, במסגרת הבחינה האובייקטיבית של סבירות הוצאות המשפט הריאליות של בעל הדין שזכה, ואלו הם: ראשית, התעריף המינימלי אינו משמש בדרך כלל כאמת מידה לקביעת הוצאות משפט. מהווה הוא רף תחתון. יחד עם זאת ברור, כי שעה שההוצאות שהוצאו בפועל הן בגדרי הסכומים הקבועים בתעריף המינימום, הרי שבדרך כלל לא יהא קושי לקבוע כי הוצאות אלו-סבירות הן. שנית,

התנהגות הצדדים להליך ובכלל זה דרך ניהול ההליך (ראו תקנה 512(ב) לתקנות; זוסמן, הנ"ל, בעמ' 541; זילברטל לעיל, בעמ' 392). "הדרך בה פועל בעל דין הינה מרכיב חשוב בקביעת שכר הטרחה וההוצאות" (ע"א 9535/04 הנ"ל). כעיקרון, אין בעל הדין שהפסיד חייב אפוא לשאת בהוצאות יתר שהוציא בעל הדין שכנגד, שמקורן ברשלנות בניהול ההליך או בזהירות יתר שאינה נדרשת לשם השגת הצדק או הגנה על זכויותיו (השוו Kelbrick הנ"ל, בעמ' 98). שלישית, הסעד המבוקש או היקף הסכום השנוי במחלוקת (ראו תקנה 512(ב) לתקנות; זוסמן לעיל, בעמ' 541); צריך שיתקיים יחס פרופורציונלי בין הסעד שנתבקש - והסעד שנתקבל - ובין שכר הטרחה וההוצאות (ראו ע"א 77/85 הנ"ל; ע"א 9535/04 הנ"ל; ראו עוד Hurst לעיל, בעמ' 52). רביעית, ניתן לשקול את מורכבות התיק והזמן שהושקע בהכנתו (ראו ע"א 762/76 כץ נ' חברת מנחם אמיר בע"מ, פ"ד לב (2) 500, 502). בצדק צוין אפוא כי שכר הטרחה הוא בגין הטרחה שנטרחה ואינו בגדר פיצוי (ראו ע"א 309/59 הנ"ל, בעמ' 1140). ממילא יכולה להיות חשיבות לשאלה האם הטיפול בתיק דורש מיומנות ומומחיות מיוחדות. לבסוף, חשיבות העניין עבור בעלי הדין. ככל שמדובר בעניין שחשיבותו האובייקטיבית עבור בעל הדין היא עליונה יותר ואף קריטית, כך טבעי הוא כי יבקש להשקיע יותר משאבים בהתדיינות והשקעה זו תהא סבירה יותר. הבחינה היא אפוא בחינת "האינטרס הרטרואספקטיבי" של הצדדים להליך (ראו Habscheid לעיל, בעמ' 296). זאת ועוד: במסגרת חשיבות העניין ניתן לבחון גם היבטים נוספים הקשורים בחשיבות הסוגיה שהובאה לדיון והאינטרס הציבורי בה (השוו ע"א 9535/04 הנ"ל). אכן, אין המדובר ברשימה סגורה של שיקולים. יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו.

טרם אשוב לנסיבותיהם של התיקים שלפני, והבקשות לפסיקת הוצאות שבגדרם, ראוי להוסיף שתי הערות: ההערה האחת קשורה לנטלי ההוכחה שבנדון. אכן, ההכרה בפסיקת הוצאות "ריאליות" כנקודת מוצא משמעה כי הטוען להוצאות הוא שצריך להוכיח את שיעורן בפועל. כך, למשל, על דרך של הגשת הסכם שכר הטרחה (ראו הנחית נשיא בית המשפט העליון מיום 6.2.1998 הנ"ל); פירוט העבודה שהושקעה בתיק; בסיס החיוב בשכר הטרחה וראיות על ביצוע התשלום בפועל או חיוב בתשלום מעין זה. משהוכחו ופורטו ההוצאות בפועל, עובר הנטל לצד שכנגד - שהפסיד במשפטו - להראות מדוע אין לפסוק הסכום המבוקש, בשים לב לסבירות ההוצאות, הכרחיות ומידתיותן. אולם, כדבר שבשגרה בעלי דין ובאי כוחם טוענים לפסיקת הוצאות בלא פירוט של ההוצאות (ושכר הטרחה) המבוקש. במצב דברים זה יש לראות את הטוען כמשאיר ההכרעה בעניין ההוצאות לשיקול דעתו של בית המשפט, שיקבע מהו שיעור ההוצאות הסביר,

ההכרחי והמידתי לנסיבות המקרה שבפניו. ההערה האחרת קשורה למעמד המדינה כבעלת דין במסגרת בקשות לפסיקת הוצאות ושכר טרחה. אכן, כעניין שבעקרון ובהיעדר הצדקה אחרת, אין מקום להבחין בין המדינה ובין בעל דין אחר לעניין חיובה של המדינה בהוצאות משפט. אמת, חיוב המדינה בהוצאות כמוהו כחיוב הציבור כולו בהן, אולם שעה שהמדובר בחיוב מוצדק לגופו וסביר בשיעורו, אין להפחית את שיעור ההוצאות רק בשל היות המדינה זו הנושאת בהן שאם לא כן נמצא כי בעל הדין שזכה נושא בעלות ניהול ההליך עבור הציבור כולו. "

40. באשר לעצם זכאותו של המערער לפיצוי. שתיים הן המטרות העומדות ביסוד הצורך לקבוע סמכות פיצוי: הצורך לפצות אדם על ההוצאות הממשיות שהוציא בניהול הגנתו ועל הנזקים העקיפים שנגרמו לו כתוצאה מן ההליך המיותר, והצורך להרתיע את הרשויות משימוש בלתי מושכל ובלתי אחראי בכח העצום אשר הופקד בידן.

41. הוצאות ההגנה מאוצר המדינה [יא/43] [תשל"א, תשל"ה] חוק סדר (תיקון מס' 41) תשנ"ה-1995
80. (א) משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או בשל אישום שבוטל לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 בסכום שייראה לבית המשפט; במשפט שמנהל קובל רשאי בית המשפט להטיל על הקובל תשלום כאמור.
(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, סכומי מקסימום להוצאות ולפיצויים האמורים.

42. על היסוד הראשון עמד ביהמ"ש העליון בעניין "עסאף" (ע"פ 22366/03 עסאף ואח' נ' מדינת ישראל, תק-על 2004(4) 1961, בעמ' 1964):

"זכותו של נאשם שיצא זכאי בדינו לפיצוי וכיסוי הוצאות הגנתו, בנסיבות המנויות בסעיף 80 לחוק העונשין, מגלמת בתוכה את ההכרה בנזק שנגרם לנאשם כתוצאה מההליכים שנכפו עליו. העמדתו של אדם - כל אדם - לדין, גוררת מעצם טיבה פגיעה בכבוד האדם, בשמו, בזכותו לפרטיות, ולעיתים, גם בזכותו לחירות. לכל אלה נלווה כדרך קבע חסרון כיס הנובע מהצורך לממן הגנה ראויה, ולעיתים גם פגיעה בעיסוקו של הנאשם ואף בקניינו"

43. בוודאי שנסיונות אחרות יש במקרה זה, בין היתר על פי התבחינים שנקבעו בפסיקה, העובדה שהמערער זוכה זיכוי מלא - ואפנה לעניין זה לע"פ 1382/00 עמית בן ארויה נ' מדינת ישראל (06.06.02); אפנה בעניין זה לתיק נוסף שעניינו פיצויים, רע"פ 960/99 דני מקמילן נ' מדינת ישראל (26.08.99), שם סברה כב' השופטת דורנר שיזכוי מלא כגון המקרה כאן מצדיק כשלעצמו תמיד

פסיקת הוצאות; עוד אפנה בעניין נוסף שהתנהל בנושא תעבורתי לרע"פ 4121/09 עו"ד רותם שגיא נ' מדינת ישראל (17.05.05).

44. על הנזק העקיף אשר עלול להיגרם לאדם אשר הועמד לדין על לא עוול בכפו, עמד כב' השופט חשין באריכות בעניין "דבש" (ע"פ 4466/98 דבש נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 73, 100):

"מקום שהנאשם הוא אדם-מן-הישוב – ואולם לא רק כך – יגרום לו ההליך הפלילי צער ובושת, לעיתים צער ובושת קשים ומעיקים. שלא בטובתו עומד שמו הטוב של אדם למבחן – ובפומבי – ופרטיותו נפגעת... אכן, חזקת חפות עומדת לו לאדם כל העת – עד אם מורשע הוא בדין – ואולם חזקה זו אין בה כדי לנחמו בחיי היומיום או להפיג מהמתח שהוא שרוי בו לעת ההליך הפלילי. חיינו של האדם אינם עוד כשהיו קודם ההליך הפלילי, ולעיתים לא יחזרו להיות כשהיו גם לאחר זיכוי בדין... לעת ההליך חשוף הנאשם לאמצעי-דין שונים, ואלה יש גם בהם כדי לפגוע בזכויות היסוד שלו. מעצר או מאסר, לבד מכך שפוגעים הם – או עשויים הם לפגוע – במאזן הכספי של אדם, יש בהם אף כדי להביא להשפלה ולביזוי."

45. אשר על כן, לנוכח המפורט, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבל ערעור זה והורות למשיבה לשלם פיצויים למבקש שזוכה בסכום כולל של 66,000 ₪, הכל כפי שפורט ונומק לעיל.

46. כמו כן, ביהמ"ש מתבקש לחייב את המשיבה בהוצאות ערעור זה.

עו"ד יהונתן רבינוביץ
המערער